

BUITEN

13^E JAARGANG N^O. 4.

ZATERDAG 25 JANUARI 1919.

Foto F. J. Fischer.

WINTER IN 'T BEEKHUIZERBOSCH.

BUITEN

Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

WINTER IN 'T BEEKHUIZERBOSCH, ILLUSTRATIE . . .	BLZ. 37
BROEDERSCHAP (3), DOOR JOHN GALSWORTHY . . .	" 38
ZEEUWSCH-VLAANDEREN—ZUID-LIMBURG . . .	" 39
INDRUKKEN UIT BOSNIË EN HERZEGOWINA, DOOR G. WIJGMANS, GEÏLLUSTREERD . . .	BLZ. 40—43
JANUARI-MORG (GESTRICT), DOOR J. G.	BLZ. 43
DE OOIEVAARS VAN DEN ELZAS, DOOR K. L. SCHAMP . . .	" 44
EEN OUD VESTINGSTADJE, DOOR P. W. SCHARROO, GEÏLLUSTREERD . . .	BLZ. 44—47
DE PELSJAGERS, DOOR HULBERT FOOTNER (20) . . .	BLZ. 47
AANKOOPEN DER VEREENIGING „HENDRICK DE KEYSER”, GEÏLLUSTREERD . . .	" 48

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGETERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

Afzonderlijke nummers: Prijs 25 cts.

BROEDERSCHAP

3) DOOR JOHN GALSWORTHY.

Uit het Engelsch vertaald door Leny Grondel—Chotzen.

MEVROUW Tallents Smallpeace zag haar glimlach en zweeg even.
„Wie is die jonge man naast haar?”
„Mijn neef, Martin Stone.”
„De zoon van uw broer, die met zijn vrouw bij dat vreeselijke Alpenongeluk omkwam? Hij ziet er heel zelfbewust uit. Hij heeft een blik, die tegenwoordig veel jonge menschen eigen is. Wat doet hij?”
„Hij is bijna dokter. Ik weet nooit of hij al afgestudeerd is of niet. . . .”
„Ik vermoedde, dat hij misschien iets met de kunst had uit te staan.”

„O neen, integendeel, hij verafschuwt de kunst.”

„Uw dochter ook?”

„Neen. Het is juist haar studie.”

„Werkelijk! Nee maar, dat is interessant. Ik vind het jonge geslacht verkemelijk, u niet? Het is zoo zelfstandig.”

Cecilia keek ongerust naar het jonge geslacht. Zij stonden naast elkaar voor het schilderij, het opmerkzaam bestudeerend en daarbij korte opmerkingen wisselend. Al deze babbelen, buigende, glimlachende, komende en gaande menschen schenen zij met jeugdige, zakelijke en half vijandelijke nieuwsgierigheid te beschouwen. De jonge man had een bleek, gladgeschoren gezicht, een sterk ontwikkelde kin, een lange, rechte neus, een hellend voorhoofd en heldere oogen. Zijn draadringende vertrokken lippen waren vast gesloten en hij had een sarcastisch gebrek. Het jonge meisje droeg een groenblauw japonnetje. Zij had een allerliefst gezicht met levendige, grijsbruine oogen, een mooie, roze teint en weelderig kastanjebruin haar.

„Dat is het schilderij „De Schaduw,” nietwaar, waarnaar zij kijken?” vroeg Mevrouw Tallents Smallpeace. „Ik herinner me, dat ik het op Kerstdag heb gezien en ook het kleine model, dat ervoor poseerde. Een heel aantrekkelijk type. Uw zwager vertelde me hoe u zich allen voor dat meisje interesseert. Hoe romantisch, vindt u niet, dat zij dadelijk bij haar aanmelding door gebrek aan voedsel flauw viel!”

Cecilia mompelde een antwoord. Haar vingers bewogen zenuwachtig. Zij scheen zich niet op haar gemak te voelen.

Maar dit werd niet door Mevrouw Tallents Smallpeace bemerkt, wier oogen levendig door het vertrek zwierven.

„In de T. M. N. zie ik natuurlijk veel meisjes, die zich in een moei-

lijke positie bevinden, juist op het randje af, begrijpt u. U moest heusch lid van onze T. M. N. worden, Mevrouw Dallison. Het is werkelijk een prachtige instelling. En het is zóó interessant!”

De aarzeling in Cecilia's oogen versterkte zich.
„Dat is ongetwijfeld zoo,” antwoordde zij. „Maar ik heb zoo weinig tijd.”

Mevrouw Tallents Smallpeace vervolgde vlug:

„Vindt u niet, dat wij in een bijzonder interessanten tijd leven? Er gaan nu zooveel verschillende stroomingen door het leven. Het is werkelijk overweldigend! Wij voelen nu allemaal, dat wij niet langer onze oogen voor de sociale vraagstukken kunnen sluiten. De omstandigheden, waarin het volk leeft, zijn al voldoende om iemand een nachtmerrie te bezorgen.”

„Ja zeker,” antwoordde Cecilia langzaam. „Dat alles is natuurlijk vreeselijk.”

„En met de ambtenaren en politici is het zoo treurig gesteld. Men kan niets van hen verwachten.”

Cecilia richtte zich op. „Meent u,” zeide zij.

„Ik sprak daar juist met Mijnheer Balladyce. Hij meende, dat kunst en letterkunde op een geheel nieuwe basis moeten worden opgebouwd.”

„Ja,” zeide Cecilia, „werkelijk? Is dat die grappige, kleine man?”

„Hij vindt zichzelf ijselijk knap.”

Cecilia antwoordde vlug: „Ja, ja, dat weet ik. Ja natuurlijk, iets moet er gedaan worden.”

„Ja,” zei Mevrouw Tallents Smallpeace afwezig. „Ik geloof, dat we dat allen voelen. O vertelt u me eens, ik heb toch met zoo'n alleraardigsten heer gesproken, precies een beurstype. Als je naar de City gaat, zie je er zoo wel duizenden loopen, allen prachtig in het zwart gekleed. Het trof me als iets ongewoons hier zoo iemand te ontmoeten. Het is werkelijk verkwikkend. Hij heeft zulke allergrappigste eenvoudige denkbeelden. Daar staat hij juist achter uw zuster.”

Cecilia gaf met een zenuwachtig gebaar te kennen, dat ze wist wie de aangeduide was.

„Ja,” zei ze, „dat is Mijnheer Purcey. Ik weet niet waarom hij de jours van mijn zuster bezoekt.”

„Ik vind hem zoo verbazend verkemelijk,” zei Mevrouw Tallents Smallpeace droomerig. Haar zwarte oogjes vlogen als bijen naar de bloem in kwestie om honing te zuigen. Het was een breedgeschouderd man van middelbare lengte, zeer zorgvuldig gekleed, die zich hier blijkbaar niet geheel thuis gevoelde. Om zijn mond speelde onafgebroken een glimlach, zijn gezicht was vriendelijk en blozend, zijn voorhoofd onderscheidde zich niet door bijzondere kenmerken, zijn mond was groot, zijn haar, evenals zijn snor, dicht, en blond van kleur, zijn kleine oogen grijs en scherpzinnig.

„Hij is zoo heerlijk onwetend,” fluisterde Mevrouw Smallpeace. „Hij scheen niet eens te weten, dat er problemen over de volksklassen bestaan.”

„Heeft hij u over zijn schilderij gesproken?” vroeg Cecilia ernstig.

„O ja, van Harpignies met den klemtoon op de „pig.” En het is driemaal zooveel waard als hij ervoor betaald heeft. Het is zoo enig als je merkt, dat er nog zoo'n hoop menschen zijn, die alles afmeten naar het geld, dat zij ervoor hebben uitgegeven.”

„En vertelde hij u de uitspraak van mijn grootvader Carfax in het Banstock-geval?” bromde Cecilia.

„Ja zeker! De man die zijn eigen weg niet weet, moest wettelijk tot Ier gemaakt worden. Hij zei, dat hij het uitstekend vond.”

„Ja,” zeide Cecilia.

„Hij schijnt een slechten invloed op uw stemming uit te oefenen.”

„Och neen. Ik geloof, dat hij in zijn soort een beste man is. Je kunt onmogelijk onvriendelijk tegen hem zijn. Hij leeft in de vaste overtuiging, dat hij mijn vader een dienst heeft bewezen. Zodoende leerden wij hem kennen. Het is alleen vervelend, dat hij sinds dien geregeld bij ons komt. Hij maakt me een beetje zenuwachtig.”

„O, dat vind ik juist zoo leuk in hem. Niemand zou ooit op zijn zenuwen kunnen werken. Ik geloof werkelijk, dat wij veel te veel zenuwen hebben, u niet? O, daar is uw zwager! Ik vind hem toch zoo'n buitengewone verschijning! Ik zou wel eens met hem over dat model willen spreken.”

Zij had haar hoofd naar een lange, licht gebogen man, met een smal, bruin bebaard gezicht toegewend, die nu de deur naderde. Ze bemerkte niet, dat Cecilia bij haar woorden bloosde en haar bijna ontstemd aankeek. De lange man legde zijn hand vrienderschappelijk op Cecilia's arm en zeide hartelijk: „Dag Cis! Is Stephe er nog niet?”

„Je kent Mevrouw Tallents Smallpeace, Hilary?”

De lange gestalte boog. Zijn donkerbruine, diepliggende oogen hadden een vriendelijke, ietwat schuchtere uitdrukking. Zijn wenkbrauwen, die haast nooit in rust waren, gaven zijn gezicht een grillige uitdrukking. Zijn bruin haar was reeds een weinig grijs aan de slapen. Een goedgehartige glimlach gaf zijn gelaat een innemende uitdrukking. Zijn ongedwongen bewegingen waren rustig en gedistingeerd. Hij had lange, smalle handen en in zijn kleeding niets opvallends.

„Mevrouw Tallents Smallpeace wenscht je te spreken,” zei Cecilia en verdween.

En groepje menschen rondom Mijnheer Balladyce belette haar meer dan eenige schreden verder te gaan en de stem van Mevrouw Tallents Smallpeace drong tot haar door:

„Ik sprak zoo juist met uw schoonzuster over dat kleine model. Het was verbazend aardig van u allen, dat u zooveel belang in

haar stelde. Ik vraag me af of *wij* iets voor haar kunnen doen."

Cecilia's gehoor was te scherp om niet duidelijk de nuance in Hilary's stem te hooren toen hij antwoordde:

„Dank u. Ik geloof het niet."

„Ik dacht, dat u misschien zou inzien, dat onze Toevlucht... Haar beroep is niet bepaald goed voor een jong meisje."

Cecilia zag hoe Hilary's nek donkerrood kleurde. Ze draaide haar hoofd weg.

„Natuurlijk zijn er een massa erg aardige modelletjes," ging de stem van Mevrouw Tallents Smallpeace voort. „Ik weet ook wel, dat ze niet onontbeerlijk zijn maar het moeten meisjes met een sterk karakter zijn. Vooral als zij voor.. voor de groote hoop model zitten."

Hilary's kort, een weinig stug antwoord bereikte Cecilia:

„Dank u. Het is heel vriendelijk van U."

„Ja natuurlijk, als het niet noodig is... Dat schilderij van uw vrouw is heel mooi, Mijnheer Dallison. Het betreft ook zulk een interessant onderwerp."

Zonder het zelf te willen, stond Cecilia plotseling voor het bewuste schilderij. Het doek stond een weinig naar den muur gekeerd alsof het in ongenade was gevallen. Het stelde de volledige gestalte van een meisje voor, dat in diepe schaduw stond, haar handen als vragend half uitgestrekt, haar oogen waren op Cecilia gericht, de half geopende mond scheen adem te halen. De eenige kleur in het schilderij was het lichtblauw der oogen, het bleekrood der geopende lippen, het nog lichter bruin van het haar. De rest stond in de schaduw. Op den voorgrond viel een lichtstraal, als van een straatlantaarn.

Cecilia dacht: „Die oogen en die mond van dat meisje hinderen me. Hoe kwam Bianca er toe zulk een onderwerp te kiezen? Natuurlijk is het heel knap van haar."

HOOFDSTUK II.

EEN FAMILIEBESPREKING.

Het huwelijk van Sylvanus Stone, Professor in de Natuurwetenschappen, met Anne, dochter van Justice Carfax van de welbekende Carfax-familie van Spring Deants, Hants, was in de zestiger jaren voltrokken. De geboorte van Martin, Cecilia en Bianca, zoon en dochters van Sylvanus en Anne, was in het register van Kensington achtereenvolgens in de drie komende jaren vermeld. Sinds kon geen verdere geboorte meer worden aangeteekend. In de tachtiger jaren werd evenwel in het register van dezelfde kerk, waarin de doop der drie kinderen was vermeld, de dood van „Anne, geboren Carfax, echtgenoot van Sylvanus Stone" aangeteekend. In dit „geboren Carfax" school voor hen, die met de omstandigheden op de hoogte waren, meer dan men op het eerste gezicht zou vermoeden. Dit sprak van de moeder van Cecilia en Bianca en ook op Cecilia en Bianca zelf. Dit sprak van den afwerenden blik in hun heldere oogen, die, hoewel in de familie als „Carfax-oogen" betiteld, geenszins van den ouden heer Justice Carfax stamden. Zij hadden het eigenaardig bezit van zijn vrouw uitgemaakt en hadden dezen man met zijn beslist karakter vaak geërgerd. Hij had altijd precies zijn weg geweten en had ook anderen met zijn vasten wil geregeerd, in de eerste plaats zijn echtgenoot, die hij als onpractische vrouw, die zelf niet wist wat zij wilde, be- en veroordeelde. Daarbij wist hij door met eerlijken en harden arbeid verkregen geld, de toekomst van zijn nageslacht te verzekeren. Het zou den ouden heer in de hoogste mate hebben verdrotten, als hij het leven van zijn kleindochters had kunnen nagaan. Als zóóveel verstandige menschen van zijn tijd, die in praktische levensdingen hun tijd vooruit waren, had hij toch nooit aan de mogelijkheid gedacht, dat de afstammelingen van hen, die evenals hij den eenen schat na den anderen voor hun nageslacht bijeenhoopten, eens de eigenschap zouden verwerven om roekeloos met hun tijd om te springen, het voor en tegen der dingen langdurig overwegend en, inplaats van zakelijk en beslist hun weg door het leven te gaan, dien tijd dwaas verdroomend. Hij had nooit voorzien, dat deze besluiteloosheid in levensbeslissingen een kunst op zichzelf zou vormen, zoodat, alvorens tot een daad over te gaan zijn nakomelingen eerst er ten volle van overtuigd moesten zijn, dat het noodig was iets te doen om daarna in te zien hoe het onmogelijk, ja zelfs te dwaas om er aan te denken zou zijn iets te verrichten, dat in dit geval afdoende zou helpen. Hij, die zijn heele leven een man van de daad was geweest, had niet voorzien, dat de gedachte bij zijn nageslacht zou groeien, dat handelen gelijk staat met het zich blootstellen aan vele gevaren en dat, al had iemand niet precies wat hij wenschte, het ontbrekende, indien hij het verkreeg, even slecht zou zijn. Hij had nooit aan overdreven fijngevoeligheid geleden, — dat kwam in zijn geslacht niet voor, — en daar hij slechts geringe verbeeldingskracht had bezeten, had hij er ook nooit aan gedacht, dat hij deze eigenschap voor zijn nageslacht opspaarde, welke karaktertrek, den velen tijd, dien zijn kleinkinderen ledig doorbrachten in aanmerking genomen, welig kon voortwoekeren.

Van alle menschen, die zich dien namiddag in het atelier van zijn kleindochter hadden verzameld, zou hij het zwarte schaap, mijnheer Purcey, wellicht de eenige hebben gevonden, die gezonde denkbeelden ontwikkelde. Geen van de vele bezoekers kon met mijnheer Purcey, die van zijn twintigste jaar af in den handel was geweest, eenig punt van overeenkomst vinden.

(Wordt vervolgd.)

ZEEUWSCH-VLAANDEREN— ZUID-LIMBURG.

Zoolang geen zekerheid bestaat, dat het annexatie-gevaar voor ons land is afgewend, stellen wij ieder, die nog iets met betrekking tot de bedreigde landstrekten te zeggen heeft, daartoe in dit rubriekje in de gelegenheid, mits hij korthed betrachte. Betuigingen van trouw aan Nederland kunnen evenwel nog slechts worden opgenomen, zoo zij op frissche, oorspronkelijke wijze worden geuit.

ONZE ZEEUWSCH-VLAANDEREN—ZUID-LIMBURG-NUMMERS.

Wat hebben ze onzen lezers geleerd?

Allereerst veel over de bedreigde streken, de bevolking, de geschiedenis, de economische toestanden, de dieren- en plantenwereld, de verdienstelijke mannen, die er het levenslicht zagen en aan het beschavingsleven van Noord-Nederland hebben deelgenomen. Maar we gelooven den deskundigen schrijvers, die ons hierover hebben ingelicht, niet te kort te doen, wanneer wij niet minder betekenis toekennen aan de spontaan ons gezonden bijdragen, geschreven door hen, die niet gewoon zijn hunne denkbeelden voor de pers op schrift te stellen, maar waarin op hier en daar ontroerende wijze de gehechtheid aan Nederland tot uiting kwam.

We hebben hierbij onderscheid te maken tusschen Limburg en Zeeuwsch-Vlaanderen, het zou struisvogelpolitiek zijn het niet te willen inzien. Hollandsch Limburg, in zijn geheel nog niet eeuwen deel van ons land uitmakende, heeft natuurlijk in den beginne zijn aanhankelijkheid afhankelijk gesteld van de houding, door Nederland tegenover dit gewest aangenomen, en het is daarbij wel eens teleurgesteld. Dat is in den laatsten tijd gelukkig veranderd. Men gevoelt zich thans volkomen tehuis in het Nederlandsch gezin — nu ja, er blijft nog wel wat te wenschen over —, gevoelt niets voor afscheuring van Nederland, en ergert zich, is verontwaardigd, over de denkbeelden der annexionisten. „Limburg bij Nederland!" dat is de leus van de overgroote meerderheid der bevolking.

Zeeuwsch-Vlaanderen, het meest met annexatie bedreigd, zoo wij ons niet vergissen, is met een innige liefde, die zelfs geen wederliefde vraagt, aan Nederland gehecht, en treffend is van die aanhankelijkheid getuigd in de artikelen, die wij uit Zeeuwsch-Vlaanderen ontvingen; daaruit spreekt een angst voor afscheuring van ons land, die geen Nederlander onverschillig kan laten, en die te meer treft, als we bedenken hier met een bevolking te doen te hebben, die niet gauw aan zijn gevoelens uiting geeft. Zonderling klinken na deze aanhankelijkheidsbetuigingen de beweringen van Belgische journalisten, dat Zeeuwsch-Vlaanderen een van het moederland afgescheurd gewest is, en dat dit „onrecht" bij den komenden vrede goedge maakt moet worden!

Hoe kan Nederland het best zijn dankbaarheid voor de in deze dagen door Zeeuwsch-Vlaanderen en Limburg betoonde trouw toonen? Het antwoord vindt men in de artikelen „Een stem uit het Zuiden" en „Zeeuwsch-Vlaanderen's wenschen". Alle grieven dienen uit den weg geruimd, aan alle wenschen dient tegemoet gekomen te worden. Wat Limburg betreft, is men hiermede eindelijk bezig, zij 't helaas op nationale elf-en-dertigste manier. Zou wat meer spoed niet in 't belang van ons geheele land zijn? Ook voldoen aan de wenschen der Zeeuwsch-Vlaanderen is algemeen-Nederlandsch belang, zij 't in mindere mate. Is het daarom, dat al héél weinig op die wenschen wordt acht geslagen? Wij meenen, dat het *plicht* van Regeering en volksvertegenwoordiging is, met spoed aan 't werk te gaan in den aangegeven geest. Niet om Zeeuwsch-Vlaanderen vaster aan Nederland te binden (*dat behoeft niet meer*), maar alleen reeds uit dankbaarheid voor de betoonde trouw. *Hier is een plicht te vervullen, die geen uitsstel lijden kan!*

We zeggen dit natuurlijk in het vertrouwen, dat aan Nederland recht geschiede. Mogen onze Zeeuwsch-Vlaanderen—Zuid-Limburg-nummers ook *over* de grenzen het inzicht hebben gebracht, dat handelen in den geest van de Belgische annexionisten een schandelijk onrecht zou zijn.

Nederland onverminkt, het is een der voorwaarden voor een rechtvaardigen vrede.

* * *

AAN MIJN TOREN.

Wachter, statig van Stature,	Uit U bomde, ver in 't ronde,
Die daar uit het harte rijst	't Sombere, dompe rouwgeluid.
Onzer stede, ten azure	Watons menschen mocht weervaren,
Hoog u oprecht; die, vergrijsd,	't Heeft Uw trouwe hart geraakt;
Nochtans stoer zijt, en getrouwe	Wat ons roerde, hoe wij waren,
Kondschap doet van 't lief en	Gij getuiget steeds. Gij spraakt.
leed,	Tsa, gij oude! Geef het teeken!
Dat uw oude oogen schouwen,	Spreek! Men wete ginds in
Schoor de voeten, stel u breed!	't Zuid,
Hef de vlag ten hoog, de fiere,	Welke taal wij, Zeeuwen, spreken!
Vrije! Doe in bocht en wrong	Wees ons tolk, en wimpel 't uit:
't Dierbre dundoek wapp'ren	„Zeeland deed voorlang zijn keuze,
Rond uw spitse! [zwieren	't Deelt van harte wel en wee
Uw beiaard zong	Met het Noord! En 'tvoert de leuze
d' Eeuwen door met bronzen monde	Hoog in top: Je maintiendrai!"
't Hooggestemde loflied uit.	

15 Dec. 1918.

J. VREEKEN.

GEZICHT OP MOSTAR, DE HOOFDSTAD VAN HERZEGOWINA.

INDRUKKEN UIT BOSNIË EN HERZEGOWINA

HET is een verheugende tijd voor volkeren en rassen, die eeuwen onder het bewind van een hun opgedrongen regering leefden, en nu eindelijk den dag zien aanbreken, waarop de kluisters van overheersing verbroken worden.

Juist drukkende wetten en bestuursmaatregelen houden dikwijls verlangen naar herstel der verloren vrijheid levendig. Het streven van verschillende volkeren op den Balkan is daarvan het beste bewijs. Na eeuwen langen strijd hebben zij zich aan het Turksche juk onttrokken; de vrijheidsoorlogen der Roemeniërs, Grieken, Montenegrijnen, Bulgaren, Serviërs zijn ieder wel bekend, de bekroning daarvan was de onafhankelijkheid. Voor de bewoners van sommige streken echter, heeft zich de vrijheidszoon niet eerder boven de kim kunnen verheffen, dan met de beëindiging van dezen oorlog. Voor de Bosniakken en Herzegowinaren had de Turksche overheersing slechts de plaats geruimd voor de Oostenrijksche. Het lijden der Serviërs in dezen oorlog was ons bekend door menige treffende mededeeling en beschrijving, dat echter van hun rasgenooten in Bosnië en Herzegowina hoegenaamd niet. Het Oostenrijksche bestuur zorgde er voor dat er zeer weinig van uitlekte.

In het algemeen waren het vóór den oorlog ook bij de Westersche wereld weinig bekende landstreken. De Donau-monarchie liet zich er nooit zooveel aan gelegen liggen: het behandelde het meer als wingewest, dan als deel van het staatsverband met gelijke rechten als de overige deelen der monarchie.

De slechte verbindingen met de buitenwereld en het uiterst geringe spoorwegverkeer, zijn de redenen, waarom wij van de bewoners en den grooten natuurlijken rijkdom van Bosnië en Herzegowina zoo weinig afwisten.

Beiden waren eens onafhankelijk, hadden vorsten van Slavisch ras en hadden een eigen regering. Zij vormden samen met de Servische broeders één staat.

Na zich in de twaalfde eeuw van het Oost-Romeinsche rijk te hebben afgescheiden, geraken zij onder de overheersching van Hongarije, welks koning Emerich de pogingen fnuikte van Stephan Nemanowitch, die beoogde een onafhankelijk koninkrijk Servië te stichten, waarin Bosnië en Herzegowina zouden opgenomen worden.

Koning Stephan, door de Serviërs den groote genoemd, omdat hij hun onafhankelijkheid bevocht en wist te handhaven, was gelukkiger. Hij was de stichter van het Groot-Servië, dat onder zijn opvolger Koning Twertko I, met behulp der bewoners zelf

van Kroatië, Slaven evenals de Serviërs, de Magyaren uit dat land verdrong. De staat die toen ontstond, en thans is herleefd, besloeg ongeveer hetzelfde gebied als deze.

Slechts een 70 jaar was geheel Bosnië onafhankelijk, dat na afloop daarvan voor een deel bij Hongarije, voor een ander bij het door Koning Sigismund heroverde Kroatië gevoegd werd; alleen een strook grondgebied aan de Oost-grens kwam onder Servisch bestuur.

Herzegowina was gelukkiger, het werd niet gescheiden, doch bleef onafhankelijk hertogdom. Echter was die onafhankelijkheid meer schijn dan werkelijkheid, want Keizer Frederik II stelde aan het hoofd van het staatje iemand van het geslacht Cossac, die als leenman slechts de uitvoerder was van den keizerlijken wil.

Na den beslissenden slag, door de Turken bij Kossovo in 1389 op de Serviërs gewonnen, zag het er voor Bosnië en Herzegowina zeer donker uit. Aan den eenen kant dreigde het gevaar van de wassende Ottomaansche macht, aan den anderen drukte de Magyaarsche overheersching. De eerste weet zich er in 1463 te vestigen en er zich, voor langen tijd, ongestoord te handhaven na den slag bij Mohacs in 1528, toen de Magyaren een geweldige nederlaag leden, hun door Soliman den Groote toegebracht.

Hoe hebben de twee landstreken niet geleden in den steeds weer oplaienden strijd tusschen de Habsburgers en de Turken! Het was tusschen de twee op elkaar botsende krachten ingeklemd als de noot tusschen de nijptang.

Hoeveel bloedige strijd heeft het Servische volk in Bosnië en Herzegowina niet op zijn bodem moeten dulden, gestreden door vreemde heerschers, die niet het welzijn en de onafhankelijkheid der inheemsche bevolking beoogden, doch het slechts als begeerenswaardig bezit beschouwden.

Mahomed II de groote veroveraar, die het kruis op de Hagia Sophia te Konstantinopel voor de halve maan deed wijken, liet ruim 100.000 menschen wegvoeren, die als slaven te werk gesteld werden en 10.000 knapen bij de troepen der Janitsaren indeelen.

Een deel der bevolking redde zich door den Islam aan te nemen en bleef daarom in 't bezit van haar goederen. De bekeering van hunne voorouders is dan ook de reden, dat de Serviërs die den Mohamedaanschen godsdienst belijden, vrijwel de eenigen in Europa zijn, die, geen Turk, toch den Islam aanhangen.

De rampen, welke zich over de ongelukkige landen uitstortten, door den hebzuchtigen najver van Turken, Oostenrijkers en Hongaren, vermochten echter niet de zuur- en de hoop op onafhankelijkheid te doodden. Als de Servische broeders opstaan

tegen de Turken, dan vaart een groote beweging door Bosnië en Herzegowina, dan gaan de geweren van het dappere volk bijna vanzelf af. Als eindelijk de macht van den Turk is gebroken in Servië, dan gloort ook de hoop in Bosnië en Herzegowina op, om de verloren vrijheid te herkrijgen.

Maar dit uur heeft nog niet geslagen: Oostenrijksch—Hongaarsche troepen rukken Bosnië en Herzegowina binnen en kunnen ondanks hun groote overmacht, den verwoeden tegenstand van de handvol weerbare mannen, niet dan na zeer zware gevechten overwinnen.

Met de vreemde troepen kwam een bewind mede van willekeur en drukkende lasten. In 1882 wordt de bevolking gedwongen manschappen te leveren voor het leger dat de overheersching had gebracht; de opstand tegen dien geweld-maatregel wordt in bloed gesmoord.

Ten einde zich een getrouwen aanhang te verzekeren, onderneemt de Oostenrijksch—Hongaarsche regering een poging tot kolonisatie met Welsche Tirolers, welke mislukte. De Romanen leenden zich niet tot de doeleinden van de vreemde regering. Beter slaagde zij met Hongaarsche boeren, wien vestiging en verblijf gemakkelijk werd gemaakt, de Bosniakken en de Herzegowinners moesten echter zelfs... heerdiensten verrichten, waarvan de Hongaren vrij waren. En dat tegen het einde der verlichte negentiende eeuw.

Nog tot kort vóór den oorlog, die gelukkig achter ons ligt, veroorzaakten benden, nog steeds in opstand, der Oostenrijksche gendarmerie veel last, die het verzet nooit geheel kon uitroeien, want de rasgenooten in Servië en Montenegro verschaften den opstandigen een toevluchtsoord, als deze, in 't nauw gedreven, de grens over vluchtten.

* * *

Bosnië en Herzegowina hebben volkomen het karakter van een bergland, doch kale onherbergzame rotsen overheerschen niet, integendeel: de natuur is er zeer mild. Uitgestrekte wouden, welke ongeveer de helft van de oppervlakte van de twee landen beslaan, wisselen af met weilanden, waar het vee zich vergast aan het malsche gras, vruchtbare akkers breiden zich uit naast velerlei soort vruchten-dragende boomgaarden.

De bergbouw, waardoor goud, zilver, ijzer, koper, lood, tin, zout, antimonium en andere delfstoffen gewonnen worden, is er reeds zeer oud. De Romeinen beoefenden dien al in het gebied van den Vrbas, waar zij goud en zilver uit den bodem haalden. Hier ligt nog de weg, waarover de legioenen van Salona naar Pannonië trokken, van Ragusa uit liep een andere weg, welke naar Mosië voerde, een deel van het tegenwoordige Servië en van Bosnië.

De meeste reizigers, die uit het Westen komen, maken nog gebruik van een deel van dien weg; legt men dien niet per spoor af, dan kan men hier en daar nog inscripties aantreffen op eeuwen oude mijlpalen, welke aan het groote soldatenvolk herinneren.

Van Mitkovitch af stijgt men al hooger en hooger, de bergen groeien tot in de wolken, sommige dragen een witte kap van eeuwige sneeuw. Bergstroompjes huppelen naar beneden en voegen zich samen tot een schuimende beek, die zijn water naar een groteren stroom stuwt, welke zich op zijn beurt verliest in een flinke rivier, de Narentha. Door schilderachtige rotskloven baant zij zich een weg, schuimend en spattend, eiken en beukenbosschen klimmen tegen de bergen op en dalen af naar de rivier, om plotseling zich weer naar hooger streken terug te trekken en ruimte te laten voor bouwland en grasvlakten bezet met huisjes, welke nauwelijks zichtbaar zijn tusschen de kastanje- en de pruimeboomen.

De weg gaat, langs dit landschap, vol grootsche schoonheid en beelden van bekoorlijke wisseling, tot Mostar, de hoofdstad van Herzegowina. De snel stroomende Narentha is een getrouwe reisgezellin gebleven en komt bruisend de stad in, welke door de rivier in tweeën gedeeld wordt. Slechts één brug voert over het water, dat zich een diepe bedding in de rotsen heeft ingevreten en dat hier bijna glanzend zwart ziet, behalve daar waar het als van woede kolkt en kookt over de versperring, welke de elkaar dicht naderende oevers aan de schuimende rivier bieden.

Hoe oud die brug wel mag zijn, die in één boog zich over de rivier spant? De overlevering zegt, dat de brug reeds door de Romeinen gebouwd werd. Architecten en oudheidkundigen zijn het daar niet over eens; sommigen beweren, dat zij niet zoo oud kan zijn en haar aanzijn aan de Turken dankt.

Wat daar ook van zij, het is aangenamer te genieten van het fraaie gezicht, dat die marmeren boog biedt, welke zich zoo stoutmoedig boven het snel wegschietende water verheft, dan haar het geheim van haar ouderdom en herkomst te vragen, dat zij tot heden hardnekkig bewaarde. Een van die stevige zware torens, zooals de middeleeuwen er ons achterlieten, heeft post gevat voor de brug en houdt daar nog steeds trouw de wacht. Noodig is hij niet meer, doch men zou hem toch niet willen missen, want hij maakt een schilderachtigen indruk. De oevers van de Narentha, in welker helder water men de forellen kan zien voortzwemmen, welke vischsoort hier veel gegeten wordt en goedkoop is, evenals bijna alle andere levensmiddelen, zijn nog niet ontsierd door moderne kaden en aanlegplaatsen. Het scheepvaartverkeer is niet wel mogelijk op de rivier; dan moesten eerst heel wat rotsblokken, welke als even zoovele hinderpalen in den weg liggen, opgeruimd zijn, en dan is het verval zeer sterk. Zoo

MOSKEE TE MOSTAR.

heeft de onbevaarbaarheid bijgedragen tot het behoud van de grootsche schoonheid der rivier ook waar zij door de stad stroomt.

Deze zelf heeft ook nog nagenoeg volkomen haar Oostersche karakter bewaard. Het is geen stad van beroemde moskeeën en luisterrijke paleizen, doch eerder een kleine Turksche provincieplaats. De konak, het paleis van den vroegeren Turkschen gouverneur, is niet een zoo weelderig ingericht grootsch gebouw als in groote steden, waar de Osmanen heerschten. De moskeeën zijn evenmin groot, toch zijn er nog 31 van die Turksche bedhuizen, waarvan de Karagosjmoskee de voornaamste is, die weer, van binnen en buiten beschilderd, de groote voorliefde van het oosten voor kleuren bewijst. Het is overigens een streng uitziend, eenvoudig gebouw, dat daardoor afsteekt van de Grieksche kathedraal, welke wel wat sterk op effect berekend schijnt en als een zinnebeeld van de macht der christenen, die over die van den Islam zegeviede, hoog boven de stad zich verheft.†

In deze stad, bewoond bijna uitsluitend door Westersche rassen, heeft het Oosten, uiterlijk, zich een getrouw beeld bewaard. Behalve de moskeeën, zijn daar de huizen, zooals wij die in alle Turksche steden aantreffen, met getraliede vensters, vooruitstekende balkons, platte daken en doodsche muren. In de stad zelf, midden tusschen de huizen in, liggen verschillende kerk-

MOSKEE TE SERAJEWO, DE HOOFDSTAD VAN BOSNIË.

hoven verstrooid; een verzameling scheefgezakte en kris en kras door elkaar gevallen steenen.

En dan de bevolking zelf!

Als de roep van de muezzi's, om op te gaan tot het gebed in de moskeeën, van de 31 minarets af plechtig 's-middags over de stille stad uitklinkt, dan verschijnen op straat vreemdsoortige gedaanten, waggelende ganzen gelijks, spookgestalten op den klaarlichten dag. Dat zijn de Mahomedaansche vrouwen, die tusschen 4 en 5 uur, het gedeelte van den dag waarop het zeer warm is en er weinig mannen op straat zijn, een luchtje gaan scheppen. Dat luchtje scheppen is eigenlijk alleen maar figuurlijk gesproken juist. Gestoken in een groote dikke jas of mantel, al naar men 't noemen wil, waarvan de kraag samengespleet onder den neus, ver vooruit steekt, zelfs boven het voorhoofd, het vrijgebleven gedeelte van het gezicht nog bedekt met een lap mousseline, moet de wandeling voor de vrouwen wel een zeer warme uitspanning zijn. Bedenkt men, dat de getrouwde vrouwen bovendien nog een kappek, dat onder het haar bij het voorhoofd wordt vastgemaakt, en de ongetrouwde een nauwsluitend zwart mutsje, terwijl bij allen het voorhoofd bedekt is met een meestal rooden fluweelen lap, waarop gouden en zilveren munten zijn bevestigd, waarvan de hoeveelheid afhangt van de welgesteldheid van de draagster, dan beseft men, hoe zoo'n wandeling eigenlijk eerder een soort marteling is dan een vertreding.

Thuis gekomen kunnen ze den eentonigen tredgang van het leven weer beginnen, sigaretten rooken, koffie of limonade drinken, zingen, als ze daar lust toe hebben, droomerig op den divan liggen, wat borduurwerk maken, babbelen met hun sekse-, men zou bijna geneigd zijn te zeggen, lijdensgenooten, en de luimen van haar heer en meester afwachten en verdragen. Ieder werk, dat den geest ontwikkelt en den blik verruimt is den vrouwen ontzegd, zij kunnen zelfs niet lezen en schrijven, zij zijn gelijk gevangen huisdieren.

De christen-vrouwen alléén en de Israëlitische gaan ongesluisd. Evenals in Nederland schijnt hier het „praten en breien" in eere te zijn. Want ook in Mostar ontmoet men als in onze steden vrouwen, die al voortlopend en voortbabbelend, ijverig de breinaalden heen en weer doen gaan.

Dat Mostar te midden van een vruchtbaar dal ligt, bewijzen wel de overvloedige voortbrengselen van land- en tuinbouw, die er binnen stroomden, verder de kostelijke vruchten, en de runderen, varkens en schapen, deze laatste vooral voor de Mahomedanen.

In September en October kan men geheele karavanen muilezels de bergen af zien dalen, beladen met zakken wijn, welke hier nog op die wijze vervoerd wordt.

Niet dat in Mostar zelf zoo veel wijn gedronken wordt. De meeste bewoners zijn Mahomedanen en de Koran, hun evangelie, verbiedt, zooals men weet, het gebruik van het druivennat. Deze Serviërs, die zich zelf Turtchin d.i. Turken noemen, houden streng aan de voorschriften van het hun heilige boek vast. Zij zijn wellicht vaster in de leer, dan menige echte Osmaan.

In een Turksch koffiehuis kan men dan ook geen wijn krijgen. Koffie is de voornaamste drank. Voor een waarde van vijf centen kan men drie kopjes zwarte koffie bekomen, verder is er alleen een dikke strooperige limonade verkrijgbaar. De Turksche koffiehuisen onderscheiden zich niet door groote bedrijvigheid en protzige inrichting, zooals veelal in ons land en andere Westersche landen.

Gewoonlijk is het koffiehuis ook geen gebouw, doch een tuin, waar men onder het lommer van beschaduwende boomen, van zijn koffie of limonade kan genieten, waar geen geluid bijna de idyllische stilte verstoort, tenzij de klanken van droomerige Oostersche muziek zich doen hooren.

Het kan 's-zomers in Mostar zeer warm zijn, en dan is een zitje onder het beschermende bladerdak, dicht bij het frissche water, welks nabijheid eenige verkoeling schenkt, wel aangenaam.

De gloeiende zonnestralen wekken een atmosfeer gelijk aan die in tropische landen. Daarom treffen wij ook gewassen aan, welke wij allicht hier niet zouden vermoeden hebben. Dat zullen wij ook zien, als wij met den trein naar Serajewo verder gaan. De meest verscheiden en boeiende beelden glijden voorbij, een woest berglandschap, statige bosschen, stroompjes en stroomden die ons vergezellen, ook de Narentha die ons ongeveer tot den berg Ivan, de groote scheiding tusschen Bosnië en Herzegowina, trouw blijft en vruchtbare landerijen waarop de boeren aan 't werk zijn. Hun figuren, wit door de kleeding welke zij dragen, zijn in het verblindende licht toch duidelijk te onderscheiden.

Onder de van gloeihitte trillende lucht stoven rijst, maïs, tabak en katoen; waar wij boomgaarden voorbij snellen, daar ontwaren wij behalve pruimen en kastanjes, ook olijven en vijgen en zelfs dadels.

Langzaam daalt de weg weer wat, na eerst aanmerkelijk te zijn gestegen en de tropische landschappen verdwijnen. Serajewo, zijn gestegen en de tropische landschappen verdwijnen. Serajewo, zijn gestegen en de tropische landschappen verdwijnen. Serajewo, zijn gestegen en de tropische landschappen verdwijnen. Serajewo, zijn gestegen en de tropische landschappen verdwijnen.

De hoofdstad van Bosnië, die als zoodanig ongeveer een halve eeuw geleden in de plaats is getreden van de schilderachtige oude bergvesting Travnik, ligt eveneens te midden van een vruchtbaar dal, dat begrensd wordt door steile bergen; oostelijk loopt het uit in een nauwe kloof, westelijk in de vlakke Serajevsko Polje (veld van Serajewo).

De ligging van de stad heeft den Oostenrijkschen troepen in 1878 heel wat moeite gekost te veroveren. Dat gelukte eerst na een hevige beschieting en een bloedige strijd, welke tot in de straten voortduerde, totdat de tegenstand gebroken was. Toen vochten Turken en Serviërs samen tegen den indringer, de bedreiging welke beiden gold, deed hen zich aaneen sluiten.

Met de Oostenrijkers hebben het moderne verkeer en het moderne leven hun intocht gehouden.

Er zijn fabrieken verzezen, welke leelijke schoorsteenen zoo plomp afsteken bij de sierlijke slanke minarets, er bengelt een Ser-electrische tram door de stad, waarvoor de Turken en de Serviërs eerst een soort bijgeloovige vrees koesterden, doch waarvan zij thans druk gebruik maken.

De Miljacka, de kleine rivier, die de stad in tweeën scheidt, heeft kaden gekregen en moderne bruggen. Aan de kade, genoemd naar den vroegeren Oostenrijkschen gouverneur Appel, staat ook het nieuwe stadhuis, waarvoor de bouwvormen ontleend zijn aan een ouden stijl. Het Moorsche gebouw, dat van buiten door zijn beschildering met beurtelings bruin en gele strepen verf, eenigszins den indruk maakt alsof het met een groot tijgervel is overtrokken, heeft een ruimen voorhal, waarvan uit vier breede trappen naar zalen leiden, welke wanden bedekt zijn met schilderwerk. De bogen van raam en deuropeningen vertoonen een grooten rijkdom van uiterst fijn beeldhouwwerk. De Frans-Jozefstraat is de voornaamste verkeersweg en daar zijn ook de meeste en grootste winkels. In de onmiddellijke nabijheid verheft zich op een plein de Servische kathedraal, een van de zeer weinige Christelijke kerkgebouwen onder de honderd en tachtig moskeeën, welke Serajewo rijk is.

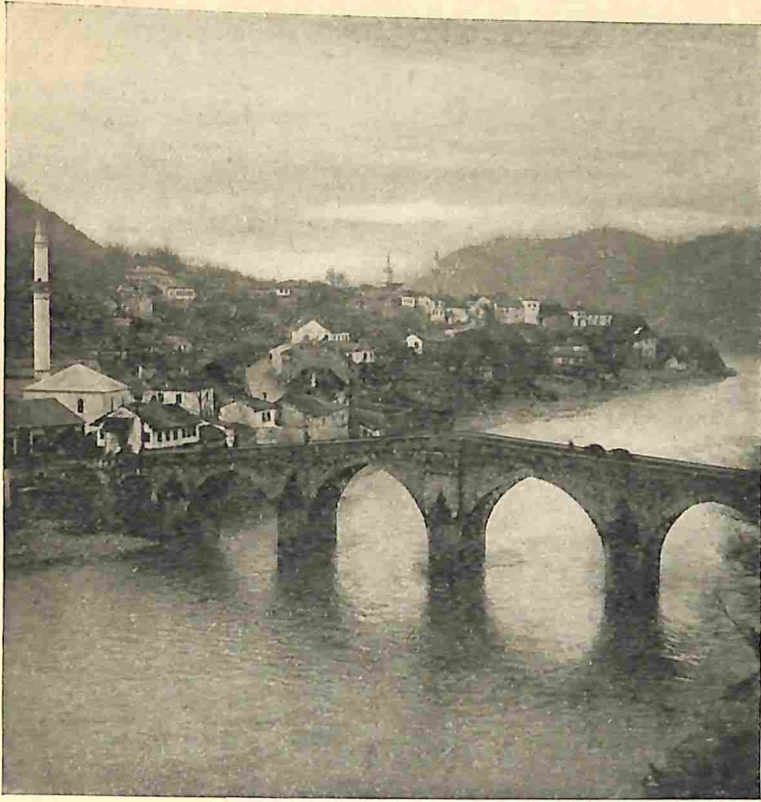
Serajewo heeft niet dat rustige als Mostar, hier is het drukker en bedrijviger. Dit vindt zijn oorzaak in de industriele ondernemingen, welke er gevestigd zijn: bovendien is Serajewo het middenpunt van den handel in Bosnië en de schakel in het handelsverkeer tusschen Turkije eenerzijds en Dalmatië met Kroatië anderzijds. Het gedruisch van de jacht naar stoffelijk bezit overheerscht er, de plechtige roep van den muezzi, waarnaar alles in Mostar stil plechtige luisteren, wordt hier meer malen overstemd door het lawaai van gillende stoomfluiten.

In het moderne Serajewo vormt echter de groote verscheidenheid van de zeer kleurrijke drachten een prettige afwisseling. De Turksche vrouwen gaan hier volgens Westersch begrip evengoed potsierlijk gekleed als die in Mostar, doch daar is de in Mostar zaten afgesloten, ontbreekt hier, een dunne doek bedekt voorhoofd en neus, een tweede begint daaronder en hangt tot aan het middel. De grootste weelde van kleuren, waaraan men zich niet zat kan zien, is echter op marktdagen te genieten. De voorliefde voor heldere kleuren schijnt zeer groot en daaren lijfjes, bontgekleurde kousen ziet men door mannen en door de prachtig bewerkte gevesten, dikwijls van zilver, van de gespen en een roodfluweelen band met gouden en zilveren kapje afhangt, zooals de Israëlitische vrouwen dat op het hoofd dragen.

Ongetrouwde Servische vrouwen herkent men aan wijde pofgetrouwde aan gewone rok en de twee vlechten op de met goud en edelgesteenten bezette fez gelegd, welke ook de ongetrouwde

GEZICHT OP TRAVNIK.

KONJICA MET DE NARENTABRUG.

draagt. Op feestdagen spreiden de welgestelde boerinnen en boeren, die het meerendeel der marktzoekers vormen, nog grooter luister ten toon. Dan kan men gestalten zien als vorstinnen, vrouwen met een diadeem van edelgesteenten in het haar, evenals hun echtgenooten in de prachtigste gewaden uitgedost. Men zou dan niet licht zeggen, dat men met onbeschaafde boerenmensen te doen heeft.

Het meest eigenaardige punt is wel de Carsya, de Turksche bazar, een doolhof van met dikke steenen geplaveide straatjes, waar geen wagen doorheen kan komen. Het rijverkeer geschiedt daarom met pony's, die echter evengoed den weg kunnen versperren. In de lage houten huisjes zitten temidden van hun waren de winkeliers met gekruiste beenen, de lange pijp en de onvermijdelijke koffie bij zich en wachten bedaard de koopers af. Of wel zij zijn bezig met de vervaardiging van de artikelen, welke zij verkoopen; tot zulk persoonlijk werk zouden de meeste winkeliers in de Westersche steden niet in staat zijn.

Evenals b.v. in Konstantinopel ontbreken hier niet de handelaars die op straat suikergoed, vruchten en limonades verkoopen. Het midden van den bazar wordt ingenomen door een groote bron, waar een voortdurend komen en gaan is, van menschen die komen drinken, en hun vaatwerk wasschen.

In de nabijheid van deze woelige drukte ligt de statige groote Husrev-moskee, waar de plechtige stilte na al dat bedrijvige leven des te meer opvalt. Deze moskee, waarvan de vloer met prachtige Turksche tapijten is bedekt, de koepel en randen van deuren en vensters in heldere doch fijne kleuren zijn beschilderd, terwijl de muren met spreuken uit den Koran prijken, is de grootste en de voornaamste. Eenmaal per week mogen de Turken hier de groene vlag van den profeet uitsteken.

De meeste Turksche huizen hier in de buurt worden door Oostenrijkers en Hongaren bewoond. De Turken zelf trokken zich terug naar het aan de overzijde van de Miljacka gelegen Noordelijk gedeelte van de stad, waar hun huizen in verschillende kleuren prijken, want men ziet er roode, gele, groene, blauwe en witte, wat een ongemeen schilderachtigen indruk oplevert. Daar staat ook het vroegere paleis van Mahomed en liggen heel wat van die idyllische koffietuinen verstrooid, waarvan verscheidene aan de Miljacka, waarop men, en ook op de stad en de daarachter oprijzende bergen, een onvergelykelijk schilderachtigen aanblik heeft.

Indien ik zeg Turken, dan bedoel ik hiermede natuurlijk geen echte Osmanen, want de meesten zijn evengoed Serviërs als de Christenen. Doch alhoewel van hetzelfde ras, gedragen de Mahomedanen zich veel kalmer en zijn niet zoo luidruchtig, de christenen daarentegen zijn veel levendiger en bedrijviger. Wel een bewijs hoe de godsdienst het karakter van een volk kan wijzigen. Daarom heerscht in de meer Turksche wijk van Serajewo ook meer rust, de menschen praten er op gedempten toon, zij zijn niet zoo rumoerig.

Dat zelfde verschil kan men overal opmerken waar Christen en Mahomedanen naast elkaar wonen. In de groote en kleinere steden komt dat het meest uit. Of men zich in Serajewo of in Mostar, in Jajce, met zijn oude romantische muren en poortjes in Konjica of in Banjaluka of in Livno bevindt, overal bemerkt men dat verschil.

Verschillen karakter, gedragingen, kleeding en geloof van de beide sekten, de woningen wijken weinig van elkaar af, noch in de steden noch in de dorpen.

Uitwendig verschillen de huizen van Turken en Serviërs nage-

noeg niet. Gewoonlijk bestaan de boerenhuizen uit gevlochten teenen en wilgen, welke door leem en kalk bijeengehouden worden. Schoorsteenen en vensters hebben alleen welgestelde boeren, de rook vliegt weg door de deur of een gat in het dak.

De inwendige inrichting is hoogst eenvoudig; bij de Turken vervangt de divan den stoel, zij hebben voor hun harem ook nog een afzonderlijk vertrek, dat gewoonlijk echter door één vrouw slechts bewoond wordt. Meerdere vrouwen in één harem zijn een uitzondering.

De naïeve natuurlijke schoonheidszin van het Slavische ras blijkt uit het sierlijk bewerkte huisraad. Alles, stoelen, tafels, gereedschappen, bakken, aardewerk is bedekt met fraaie figuren, waaronder de roos, de appel en het hart het meest voorkomen, evenals bij de voorwerpen van dagelijksch gebruik in Kroatië en Slavonië.

Hieruit ook blijkt dus wel dat Kroaten, Slowakken en Slovenen met de Serviërs van hetzelfde ras zijn. Geen dorp bijna of het heeft zijn kleine moskee en zijn christelijk bedehuis, dat echter meestal zeer onaanzienlijk is en dikwijls verborgen achter een heg, eene herinnering aan den tijd van de overheersching van den Islam, toen het andersdenkenden slechts vercorloofd was, kerkjes te bouwen die niet in het oog vielen en de geloovige Mahomedaan zelfs niet door het zien van de nietige gebouwtjes mocht gestoord worden.

Er is echter geen dorp zoo klein, of het bewijst door zijn „Han”, een huisje tot verblijf van vreemdelingen, de gulle gastvrijheid van den Servischen stam, een mooie trek in het karakter van dit dappere vrijheidsliebende volk.

G. WIJMANS.

Jauuari-morgen.

De koele zon polijst de vocht'ge kronkelpaden,
Als slangen sling'rend door de somber bronzen hei,
En spint haar gouddraad in de blauwe waden,
Bleek wazend tusschen blanke berken-rij.

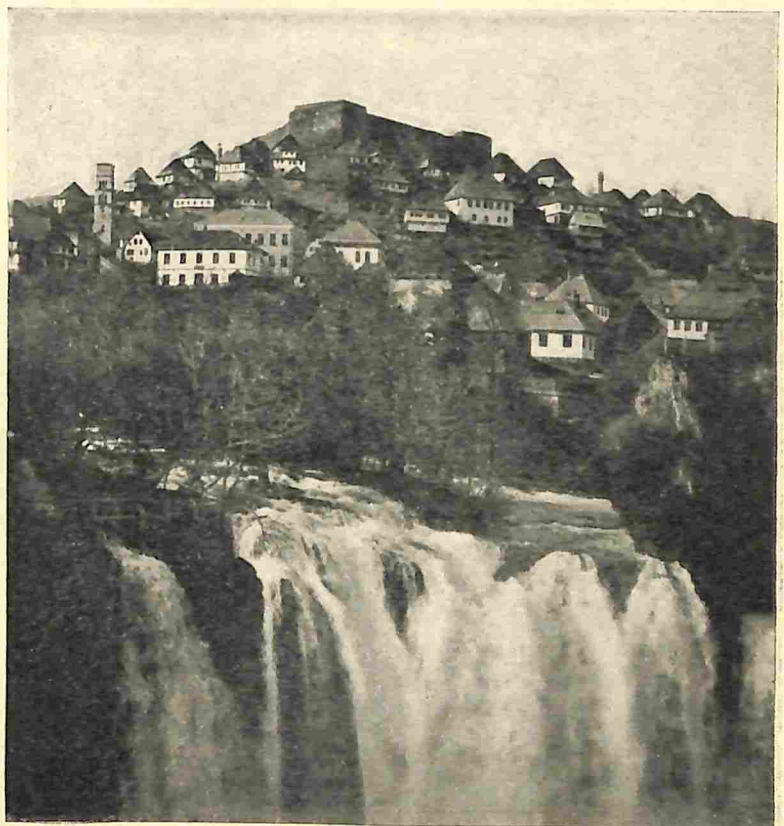
Zij staan, de teere kruinen in het licht gevangen,
Te droomen, zilv'rend uit het ruige heidekruid,
En fonkeldroppen aan hun twijgen hangen,
Waar enkel draalt wat pinkend vinkgefluit.

Voorbij de berken klimmen knoest'ge kreupelstruiken
In zilvergrijs gewar, met dood-bruin eikenblad,
Den moss'gen heuvel op; de dennenpruiken
Staan op den kam in hemelwit gevat.

Een golvend akkerland van grazig winterkoren,
Groent juichend lachend uit het vale bruin der hei,
En bonte kraaien troepen in de voren,
En zwermen inktzwart langs de heuvelrij.

Een oude torenbouw bloeit op uit roode daken,
Die scheem'ren door een groen gordijn van den en spar,
En boort z'n spits in wond're wolkendraken,
Den windhaan heffend als een gouden star.

J. G.

JAJCE MET DE PILVAWATERVAL.

DE OOIEVAARS VAN DEN ELZAS.

ZOOALS Rusland en Duitsland hun adelaar bezitten, Nederland en België hun leeuw, Brittannië zijn luipaard, Frankrijk zijn Gallicische haan, zoo is de ooievaar even onafscheidelijk met den Elzas verbonden als de windwijzer op de kathedraal.

Het is lang geleden dat Plinius de Oude van deze trekvogels zeide: vanwaar de ooievaars komen of waar ze heen-trekken blijft een raadsel. Zeker komen ze van verre landen, evenals de kraanvogels; deze reizen in den zomer, de ooievaars in den winter. Alvorens den Elzas te verlaten, komen ze bij elkaar op een vooraf aangeduide plaats, waar geen van allen ontbreekt, tenzij hij gevangen zit. Plotseling verdwijnen ze allen tegelijk, als ware het uur van vertrek in een spoorboekje vastgesteld. Niemand zag ze ooit vertrekken, ofschoon de afreis met luid geklep werd aangekondigd. Wel merkte men op, dat ze er waren, maar niemand zag ze aankomen, omdat het vertrek en de aankomst bij nacht plaats hebben. Wij weten alleen, dat ze komen uit Egypte, Arabië, Griekenland, tot zelfs van de Kaap de Goede Hoop.

In het stadhuis te Bazel wordt een opgezette ooievaar bewaard, doorboord met pijlen uit de Kaapkolonie.

Een Poolsch edelman had om den hals van een ooievaar, die trouw zijn dak bewoonde, een ijzeren ring gedaan met de volgende inscriptie: *haec ciconia ex Polonia*, (deze ooievaar komt uit Polen). Den volgenden zomer kwam het dier terug met een gouden halsband, waarop te lezen stond: *India cum donis remittit ciconiam Polonis*. (Indië zendt den ooievaar met een geschenk aan Polen terug).

De Elzassers beweren, dat het Rijndal de ooievaars bijzonder aantrekt. In het vroege voorjaar komen ze in den Elzas terug. Met den bek vooruit, de pooten gestrekt en de vleugels uitgespreid, strijken ze op een der heuvels neer en hebben het erg druk, blijkbaar verheugd de bekende plaatsen teruggevonden te hebben; daarna zoeken ze twee aan twee het oude nest weer op. Hun terugkomst wordt, vooral in Duitsland, met fanfares begroet. Het zijn huiselijke dieren, wat wel blijkt uit

Foto C. Steenbergh.

DE HAVEN TE WILLEMSTAD.

hetgeen Juvenalis van hen vertelt, nl. dat op den tempel van Concordia te Rome de ooievaar kalmpjes op zijn nest bleef zitten, ondanks het tumult van het Capitool.

In den Elzas nestelen ze het liefst op de brede en hoge schoorsteenen, waarop een plank is bevestigd om hen tegen den rook te beschutten. Ook wordt er wel een rad voor hen in gereedheid gebracht, op een hoogen mast. De ooievaars fabriceren daarop een soort van mand, waar het stroo aan alle kanten uitsteekt en waarin het wijfje haar eieren legt. Zij zit vier weken te broeden, gedurende welken tijd zij door het mannetje wordt gevoed. De ooievaars koesteren de grootste bezorgdheid voor hun jongen en vergezellen hen bij hun eerste wankelende vlucht. De ouderlijke zorgen strekken zich soms nog verder uit. In den slag van Friedland werd een boerderij in brand geschoten, waarop een paar ooievaars hun nest hadden gebouwd. Zij vlogen weg, maar daar hun jongen hen niet konden volgen, keerden ze terug en allen kwamen in de vlammen om. In Utrecht zag men eveneens een ooievaar naar een in brand staand huis tot haar jongen terugkeeren; de oude vogel werd met haar kroost door den rook gestikt.

Van de vroegste tijden af hebben de gewoonten en manieren van den ooievaar de aandacht getrokken en werd hij voorgesteld zoowel op medailles uit den tijd van keizer Adrianus, als op tal van wapens van familiën en steden. Door de Egyptenaren werd hem afgodische eer bewezen. In Thessalië stond de doodstraf op het vermoorden van een ooievaar. In Griekenland bestond een Ooievaarswet, die de kinderen verplichtte voor hun bejaarde ouders te zorgen. Aristophanes schreef een toneelstuk, waarin de ooievaar werd voorgesteld als het symbool van ouderliefde. In den Elzas gelooft men daar nog sterk aan en is bovendien den vogel dankbaar voor de diensten, die hij aan den landbouw bewijst, als hij achter de ploeg aantippelt om de larven uit de voren te pikken. Gelukkig voor den ooievaar moet zijn vleesch afschuwelijk smaken, waardoor zijn veiligheid niet weinig wordt gebaat.

Als de ooievaar zijn nest op een schoorsteen bouwt, zegt een Brugenaar van 1475, is dit een voorteken van rijkdom en een lang leven voor den heer des huizes. Anderen zien in den ooievaar een voorbehoedmiddel tegen het inslaan van den bliksem.

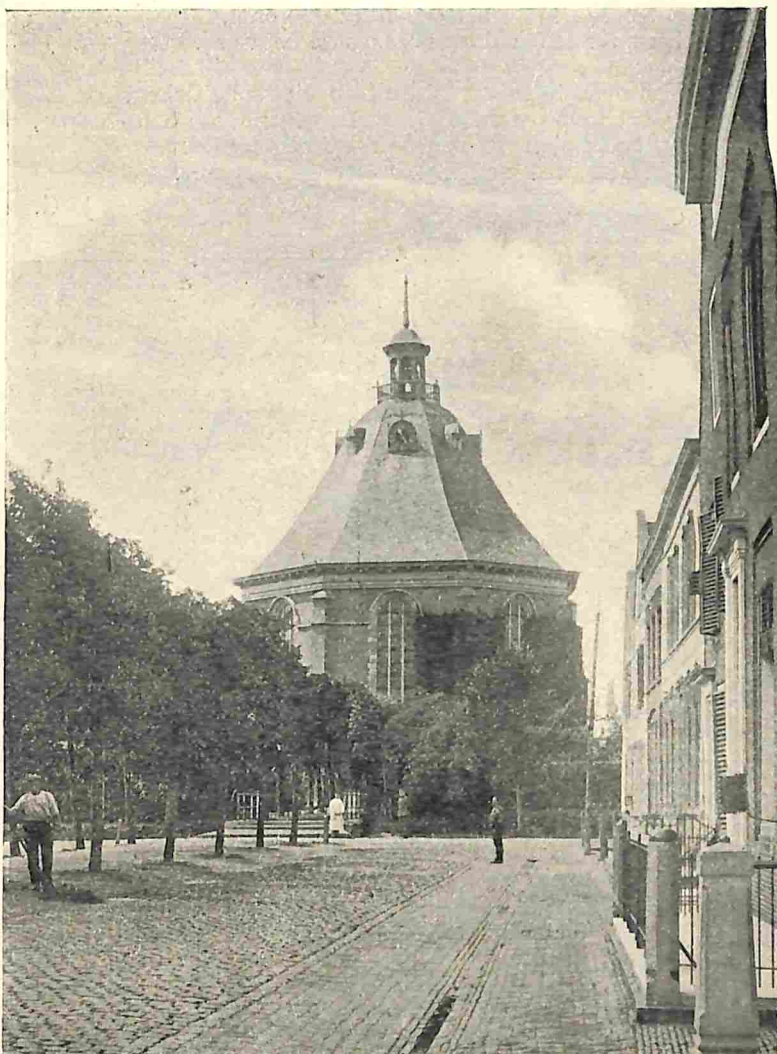
In het „Journal officiel de la société des chasses de la France”, kan men lezen, dat het aantal ooievaars in den Elzas sterk is verminderd. Vroeger zag men in de moerassige streken tusschen Colmar en Mulhouse heele zwermen, terwijl daar nu slechts eenige verdwaalde paren worden opgemerkt.

In Colmar zelf, waar men in 1870 nog 32 nesten telde, vond men er nu slechts 4. Misschien hebben de werkzaamheden aan de Ill hen verjaagd, maar vooral de uitbreiding van het telegraaf- en telefoonnet wordt als een oorzaak van het verdwijnen der ooievaars beschouwd. Er is nog een andere reden, zegt André Lichtenberger in zijn „En Alsace” en wel: de annexatie! Is dat het geval, dan zullen de ooievaars nu wel in grooten getale terugkeeren naar hun *chère Alsace*.

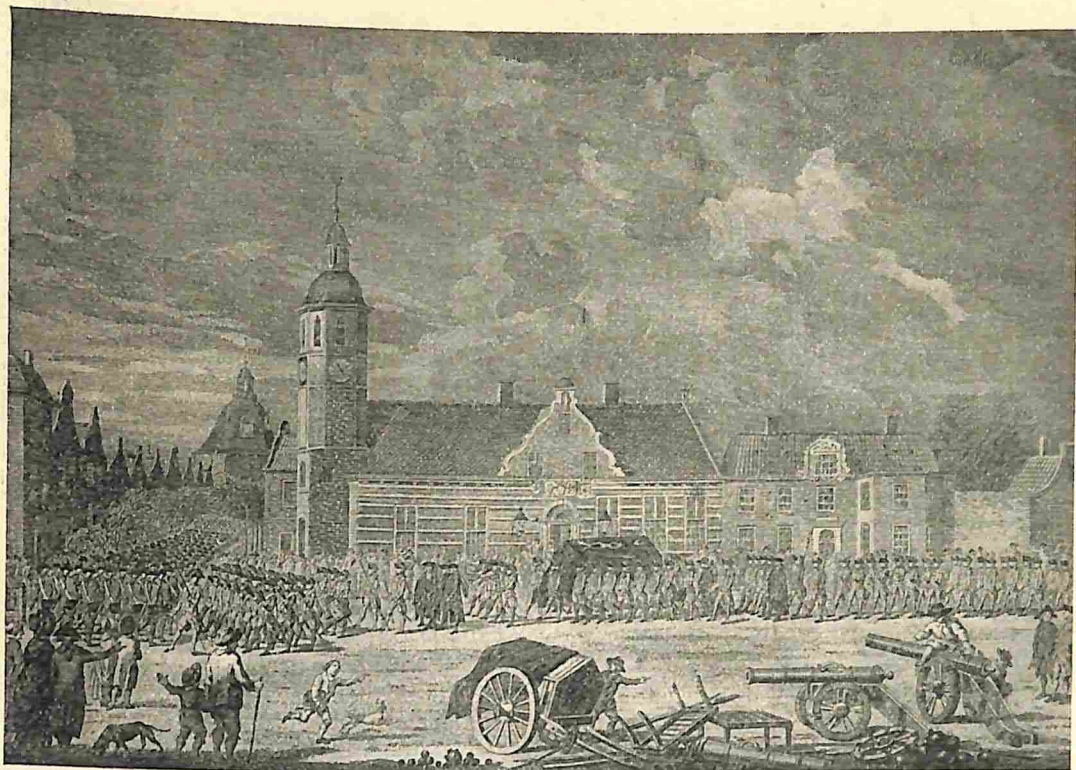
K. L. SCHAMP.

EEN OUD VESTINGSTADJE.

TOT de minst bekende, kleine Nederlandsche steden behoort zeker wel het vestingstadje Willemstad, gelegen aan den ingang van het Hollandsch Diep. Veel vreemdelingenverkeer is er niet. Behalve enkele zakenmensen, maken meestal slechts zij, die op zeiltochten in Willemstad

DE NED. HERV. KERK TE WILLEMSTAD.

DE PARADEPLAATS TE WILLEMSTAD MET HET STADHUIS IN ZIJN OUDE GEDAANTE.

pleisteren, kennis met dit stadje, dat overigens in den regel alleen eene weinig aangename herinnering vormt voor officieren, welke aldaar een deel van hunnen diensttijd moesten doorbrengen.

Willemstad ligt in den Ruigenhilschen polder, welke in 1564 is ingedijkt, nadat in 1562 Jan, Marquis van Bergen op Zoom bij uitgiftebrief de bedijking van de „gorsinge Ruigenhille” had gelast.

Het plaatsje droeg aanvankelijk den naam van „Dorp van Ruigenhille”, welke naam ook voorkomt in een brief, op 19 Augustus 1583 door Guille de Nassau (Prins Willem I) geschreven aan „de Eersamen discreten, lieven besunderen Schouten, Schepenen en Regeerders des dorps van Ruigenhille”.

In 1582 werden Stadt en lande van Bergen op Zoom, waartoe ook dit dorpje behoorde, door de Algemeene Staten geconfisqueerd, omdat de Marquis Jan van Withem, die gehuwd was met Margaretha van Mérode, in 1582 de partij van Spanje hield.

De eigenlijke stichter van Willemstad is Prins Willem I, die in 1583 de stad op zijne eigen kosten, tot veiligheid van de Republiek en wel vooral van Holland en Zeeland, „deed fortificeren en bevesten”. In 1584 werd de stad door de Staten-Generaal geschonken aan Prins Willem I, als vergoeding voor geleden schaden door het verbeurd verklaren van zijne goederen in Spaansch-Brabant. Later werd dit bezit ten behoeve van Prins Maurits bevestigd, die het geheele grondgebied op nieuw in zijne bescherming nam, „uit welken hoofde dan ook de Vorsten van Oranje, de Verpondingen, de gemeene Middelen en alle „de Impositiën, niet alleen van deeze Stad en derzelve Jurisdictie, den Ruigen-Hil, maar zelfs van den Fijnaart en „Heiningen (als onder dezelfde bescherming en Gouvernement „behoorende) genieten; terwijl zij daar en tegen ook de Vesting-„werken moeten onderhouden”.

Op 6 Juli 1615 had ook de overdracht van Willemstad en Ruigenhil door de Markgravin Maria Elisabeth van Bergen op Zoom aan Prins Maurits plaats.

Bij de toen gesloten overeenkomst werd o.a. bepaald, dat Prins Maurits „het Zeehoofd en den Oosthouderdam met de „spuiën en andere werken daartoe behoorende, ten eeuwigen dage „zou moeten repareren en onderhouden”.

Deze overeenkomst gaf het Gemeentebestuur van Willemstad aanleiding, om in verzet te komen tegen het Koninklijk Besluit van 3 Augustus 1836, No. 46, waarbij het onderhoud der havens werd opgedragen aan de stad.

Naar aanleiding van dit protest werd bij Koninklijk Besluit van 5 Juni 1846, No. 5, eene nieuwe regeling tot stand gebracht, waarbij het onderhoud van de havens, zeekeringen, beschoeiingen, enz. voor een gedeelte ten laste van de stad en van den eigenaar van de scheepstimmerwerf werd gebracht en overigens ten laste van de Departementen van Oorlog en van Binnenlandsche Zaken en van het Amortisatie-syndicaat.

Het door elk Departement te onderhouden gedeelte werd nader aangegeven in de aanschrijvingen van den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 28 Maart 1878, No. 22, Afd. Waterstaat A en van den Minister van Oorlog van 5 April 1878, No. 48 G, terwijl ten slotte het Koninklijk Besluit van 17 Juni 1880, No. 16 een en ander definitief regelde.

Bij Koninklijk Besluit van 10 December 1854, No. 54 was de Gemeente Willemstad gemachtigd een haven-, kaai- en liggeld te heffen, teneinde in de te maken kosten te kunnen voorzien.

Door overerving kwamen stad en heerlijkheid later aan Prins

Willem III; bij de verdeeling van diens nalatenschap ging een en ander over aan het tegenwoordig Huis van Oranje.

Toen Prins Willem V in 1795 het land verliet en de Bataafsche Republiek was uitgeroepen, behoorde Willemstad tot Staats-Brabant; in 1798 werd het gevoegd bij het Departement van den Dommel, in 1801 bij het Departement van Staats-Brabant.

In den Franschen tijd gingen de bezittingen te Willemstad, met de andere goederen van het Huis Oranje-Nassau, over aan den Staat, in gevolge de tractaten, welke op 16 Mei 1795 en 5 Januari 1800 waren gesloten tusschen de toenmalige Fransche en Bataafsche Republieken.

Deze goederen werden daarop in 1802 onder het gewoon bestuur der Domeinen geplaatst.

Na het herstel van onze onafhankelijkheid bleef deze toestand gehandhaafd; alleen werden de goederen onder de rentambten Breda, Steenberg, Zevenbergen, Oosterhout en Niervaart voorwaardelijk aan Prins Frederik afgestaan. De bezittingen te Willemstad vielen hierbuiten.

In 1810 werd Willemstad bij het Département des Deux Nethes gevoegd.

Op 28 November 1811 werd de vesting door Keizer Napoleon bezocht.

Nadat Willem I in 1814 Souverein Vorst was geworden, werd de stad ingedeeld bij de provincie Brabant, welke in 1815 den naam van Noord-Brabant kreeg.

Als vesting stond Willemstad in 1631 bloot aan eene Spaansche overrompeling, waarvan eene beschrijving wordt gevonden in een brief van de Staten-Generaal van 15 September 1631, opgenomen in de Kroniek van het Historisch Genootschap te Utrecht, 5e jaargang, 1849. In dezen brief staat over dezen aanval o. m. : „doch het Safftinger gat wytgelopen (11 September) „en neffens het eyland Tertoolen de rivier de Schelde afgeseylt „en omtrent de Kete gekomen, is die Scheeps-Armada den 12^{en} „des avonds omtrent thien uyren achterhaalt van de oorloch-„schepen van dese Staat en soewel bevochten, dat se eyntelick „door Godts genadigen segen in confusie gebracht, ende met „den dageraat van eenen mist overvallen zynde, syn alle de „voorz. schepen ende chaloupen, geschut, vivres, wapens ende „alle andere behoeften by den vyand verlaten, ende heeft het

Foto C. Steenbergh.

HET STADHUIS TE WILLEMSTAD.

„volck sich soo uit water, daarin me-
„nichte verdronken is, als te lande
„soecken te salveeren”.

Het gloriepunt in de geschiedenis van Willemstad is echter het beleg in 1793 door de Fransche troepen, welke onder *Dumouriez* in de Nederlanden waren gevallen. Eene uitvoerige beschrijving hiervan wordt gevonden in „De belegering en verdediging van de Willemstad, in Maart 1793”, beschreeven door *Pieter van Oldenborgh*, Secretaris en Penningmeester der Steede en Landen van Willemstad.

Op den 26^{en} Februari 1793 veroverde de vijand onder Generaal *Berneron Klundert*, terwijl op den 27^{en} Februari d. a. v. van Franschepetters kwam, om de Vesting op te eischen. In het boekje van *van Oldenborgh* lezen wij, dat de Commandant der vesting *C. Baron van Boetzelaar tot Aarlanderveen*, die zich op de Parade bevond, na het ontvangen van deze mededeeling antwoordde: „Kom, wij zullen eens zien en hooren, wat die knaap te zeggen heeft”.

En verontwaardigd, dat de trompetter niet vergezeld was door een officier, was een kort „Neen!” het antwoord op de vijandelijke uitnoodiging.

Daarop begon de vijand op den 1^{en} Maart 's morgens te 7 uur de vesting te beschieten, die slechts verdedigd werd door 530 man, waaronder 70 artilleristen. Het bombardement was het hevigst op 5, 7, 9 en 11 Maart. Niettemin werd de aanval afgeslagen en was de vijand op den 16^{en} Maart 1793 genoodzaakt het beleg op te geven, onder achterlating van veel oorlogsmaterieel.

Daarna is Willemstad nog in staat van beleg verklaard in 1809, terwijl in gevolge publicatie van 24 October 1830 en van 17 Juli 1870 de vesting in staat van verdediging werd gebracht. In 1830 bedroegen de kosten hiervan f 12.058, in 1870 f 2264.

Als vesting behoorde Willemstad in den Franschen tijd tot de 17de Division militaire, in 1814 tot de Zuidelijke Directie van Fortificatiën, in 1816 tot de 4^e Directie, in 1841 tot de 3^e Directie, in 1849 tot de 2^e Inspectie van fortificatiën, in 1867 tot de 2^e Stelling der Genie, in 1875 tot het 6^e Geniecommandement, in 1876 tot de 5^e Verdedigingsstelling, in 1863 tot het 3^e Geniecommandement.

De vesting heeft 7 bastions, welke oorspronkelijk genoemd waren naar de Zeven Provinciën van de Republiek, n.l. I. Gelderland, II. Holland, III. Zeeland, IV. Utrecht, V. Friesland, VI. Overijssel en VII. Groningen.

Vóór de courtine V—VI is gedurende de Fransche overheersching een ravelijn gemaakt.

Geleidelijk werden daarna wijzigingen van ondergeschikt belang aangebracht in de inrichting van de vesting.

De in den vestingwal aanwezige Landpoort was vroeger overwelfd. Zij werd in 1792 afgebroken en vervangen door twee profielmuren, welke in 1829 werden afgebroken en vernieuwd

Foto C. Steenberg.

DE WATERPOORT TE WILLEMSTAD.

LINKS: WONING VAN DEN HOOFDOPZICHTER VAN FORTIFICATIËN.
RECHTS: PEILHUIS VAN DEN RIJKSWATERSTAAT.

tot den tot [voor kort nog bestaanden toestand. Vroeger werden in deze poort nog deuren afgehangen. De poort had eene breedte van 3.45 en eene hoogte van pl.m. 4 M., terwijl het buitenfront van de poort eene lengte van 20.21 M. had.

Vóór de Landpoort lag over de vestinggracht eene brug, lang 40.2 M., met een opneembaar vak. De daarover aangebrachte ophaalbrug werd in 1876 afgebroken.

Deze Landpoort met de daarvóór gelegen bruggen is thans afgebroken, en al had deze oude vestingpoort allermint architectonische waarde, zoo verdween hiermede toch een stukje geschiedenis.

De z.g. Waterpoort, de doorgang in courtine I—VII, was vroeger eveneens een overwelfde doorgang. Boven deze doorgang bevond zich een overtrek, aan de zijde van het Hollandsch Diep een plat, aan drie zijden door een borstweringmuur omgeven.

Deze poort werd gebouwd in 1665, zooals bleek uit het opschrift van een wapenstein, die vóór 1786 boven de poort stond en daarna in bastion I werd begraven. In 1864 werd deze steen weder opgegraven. In 1872 werd deze poort afgebroken en vervangen door twee profielmuren, waarvan de Oostelijke in 1874, de Westelijke in 1882 werd gebouwd. Tevens werd een gebouwtje voor eene zelfregistreerende peilschaal geplaatst.

In tegenstelling met de Landpoort heeft de Waterpoort geen deuren.

In het stadje zelf worden enkele oude gebouwen aangetroffen. Hieronder behoort de kerk, die de gedaante heeft van een ronden koepel met een kleinen, ronden toren en midden in een vierkant kerkhof staat.

Verder het aan de Parade gelegen stadhuis, dat terecht de aandacht van de bezoekers van Willemstad vraagt en vooral ook het z.g. Gouvernementsgebouw. Dit gebouw werd in 1623 door *Prins Maurits* gesticht onder den naam „Prinsenhof” en bestemd als jacht-slot voor de Prinsen van Oranje. Het bestond toen uit een hoofdgebouw met enkele bijgebouwen, alsmede een z.g. tuinkamer, bestemd tot woning voor stalen dienstpersioneel gedurende het verblijf van den Prins.

Eerst in 1793 werd het gebouw tijdens het beleg bestemd tot Gouvernementsgebouw, terwijl het gedurende de Fransche overheersching als woning voor den Eerstaanwend-Ingenieur werd gebruikt. Blijkens een niet uitgevoerd besluit van *Koning Lodewijk Napoleon* bestond in 1809 het plan, om in het gebouw een instituut voor koninklijke kweekelingen te vestigen.

In 1814 werd het gebouw gebezigd tot magazijn voor vivres en fourage, terwijl daarna de bestemming herhaaldelijk werd gewijzigd. Thans is de oude tuinkamer de woning van den Magazijnmeester der Artillerie, terwijl het overig deel van het gebouw als Militair hospitaal, kazerne voor de *Maréchaussée* en postduivenstation wordt gebruikt.

De kazerne in Willemstad dateert van 1748, toen zij door den Raad van State werd gebouwd. Blijkens een steen, ingemetseld bij den ingang van deze kazerne, werd op 15 Juni 1748 de eerste steen gelegd door *Juff. S. K. van Ansum*.

Bij het binnenkomen van het stadje door de Waterpoort valt onmiddellijk de aandacht op het Arsenal, dat in 1794

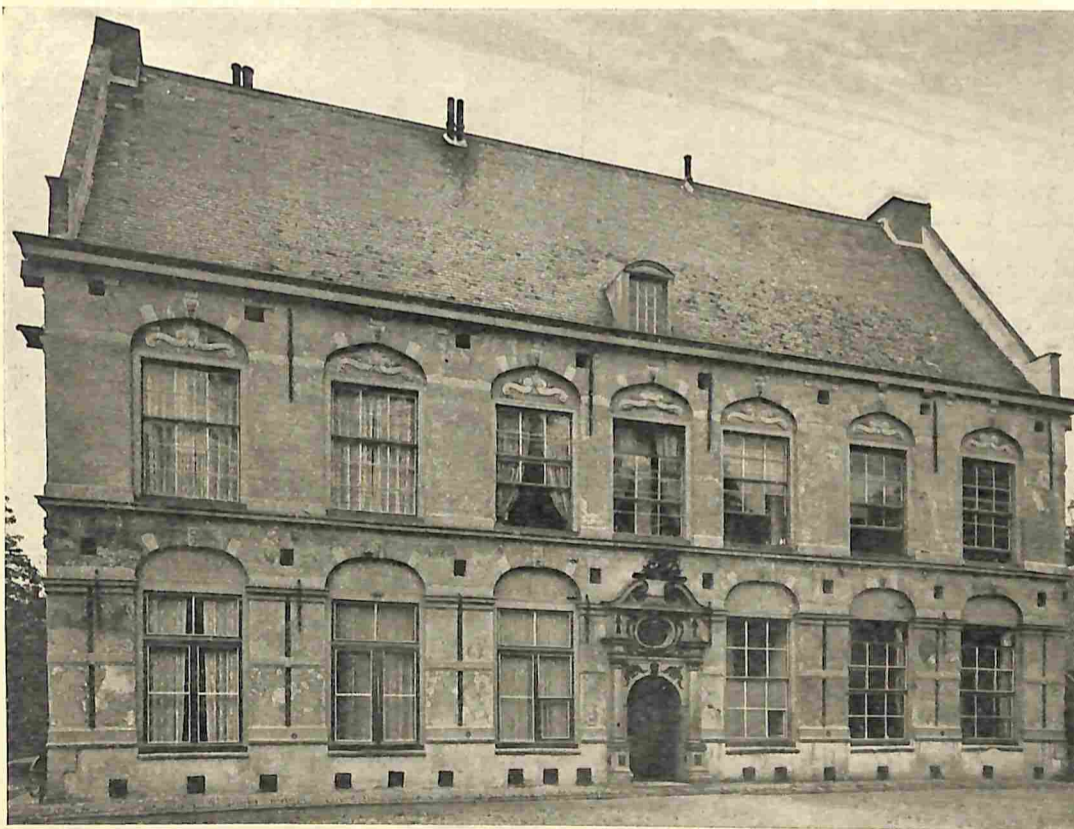
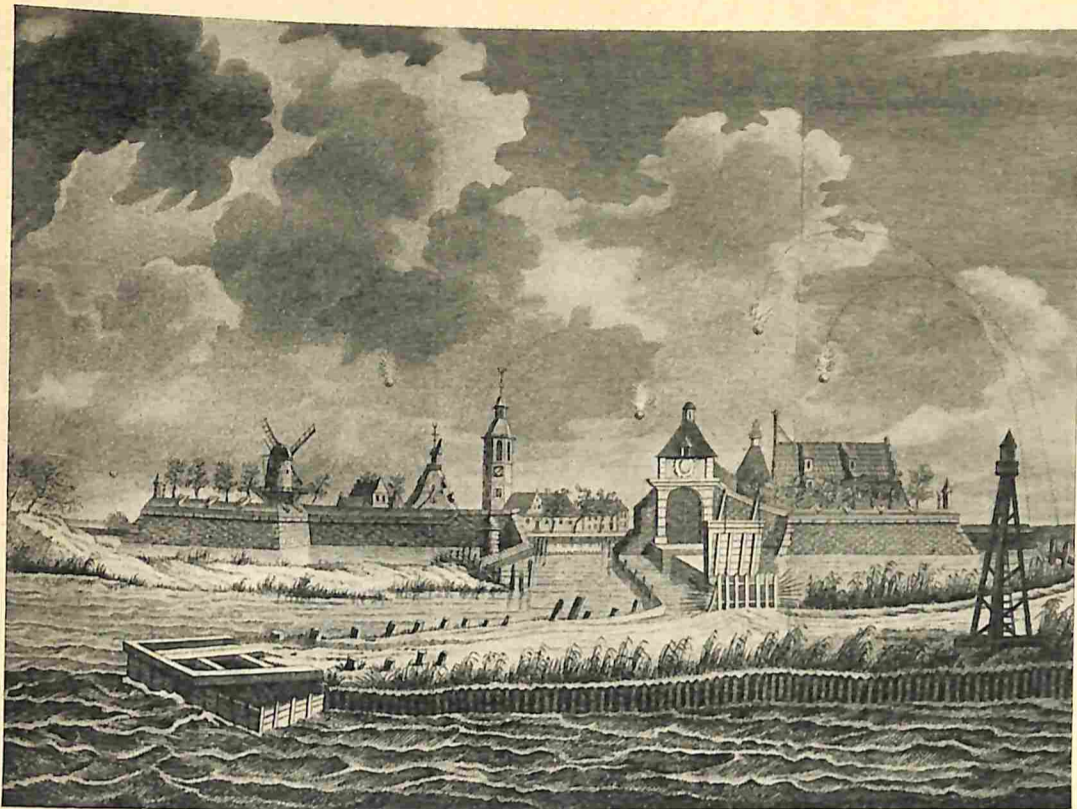

Foto C. Steenberg.

HET „PRINSENHOF” TE WILLEMSTAD, THANS ALS MILITAIR HOSPITAAL IN GEBRUIK.

GEZICHT OP WILLEMSTAD VAN DE ZIJDE VAN DE BUITENSLUIS IN 1793.

werd gebouwd. De kosten werden voor 5/9 gedeelten gedragen door *Prins Willem V* en voor het overige door den Raad van State.

De bedoeling van het vorenstaande is geenszins om de lezers op te wekken een bezoek te brengen aan Willemstad. Mocht echter de weg daarheen leiden, dan zal de bezoeker, vooral ook uit een historisch oogpunt, zich over een kort bezoek niet beklagen.

P. W. SCHARROO.

DE PELSJAGERS.

(20)

EEN VERHAAL UIT ATHABASCA
DOOR HULBERT FOOTNER.

HOOFDSTUK XV.

ANDERE GEVANGENBEWAARDERS.

ER volgde een onheilspellende stilte toen Colina verdwenen was. Eindelijk zeide Macfarlane halsstarrig: „Hij is mijn gevangene. Het is mijn plicht om hem te bewaken, wat er ook gebeurt. Dat is een van mijn voornaamste voorschriften.”

Giddings en Pringle trachtten hem te overreden. Strange bemoeide zich er niet mee, alsof de zaak hem niet aanging. Eindelijk, met een afwerend gebaar, liet hij ook zijn stem gelden.

„Kijk eens,” zeide hij minzaam, „je weet het zelf het best, maar zijn er geen tijden, waarop een soldaat zelf moet beslissen wat hij doen moet? Wij zouden je allen gaarne bijstaan, maar ligt er geen zieke boven, die ze hebben leeren haten — en is er geen vrouw in huis?”

Schouderophalend gaf Macfarlane toe. „Ik hoop, dat jullie me niet in den steek zult laten als ik er een uitbrander voor krijg,” bromde hij. Hij legde zijn hand op Ambrose's schouder en geleidde hem naar de deur. Toen Ambrose de anderen voorbijging, deinsden deze achteruit alsof hij de pest had. Verachting lag op hun gezicht.

Toen hij buiten kwam, hieven de Kakisa's kreten aan alsof ze hem verwelkomden.

Ambrose was van meening, dat Strange met de Kakisa's overeengekomen was hem uit den weg te ruimen. Hij verwachtte dat hij spoedig ter dood zou gebracht worden. Hij onderwierp zich liever aan zijn lot dan een beroep te doen op hen, die hem verachtten. Hij wenschte hun nog iets te zeggen voor hij heenging, doch het was om hen te waarschuwen, niet om hen te vragen hem te helpen.

Hij wendde zich tot het groepje in de deuropening. „Ik zeg jullie nogmaals, dat het allemaal afgesproken werk is,” zei hij. „Jullie weet alleen datgene van hetgeen er gaande is, wat die halfbloed jullie verkiest wijs te maken. Hij is een leugenaar en een moordenaar. Als jullie je door hem laat leiden, des te erger voor je.”

De blanken lachtten Ambrose in zijn

gezicht uit. De halfbloed glimlachte vergoelijkend.

„Houd je mond en wees blij, dat je er zoo makkelijk afkomt,” zei Macfarlane met eerlijke verachting.

Ambrose werd zeer bleek. Hij keerde ze den rug toe en, over de prikkeldraadversperring stappend, liep hij stijf naar het hek.

Het bewustzijn van zijn onschuld wordt voldoende geacht om een man tegen laster te wapenen, doch dit is slechts ten deele waar. Als iemands beschuldigers eerlijke menschen zijn, wordt hun verachting meer dan iets anders. Ambrose was van de soort, die heftig tegen een belediging in verzet komt. Ofschoon uiterlijk bleek en stil, was hij doof en blind van woede.

Het was nu klaarlichte dag. Het was een ongewoon tooneel, dat het groepje aan de deur gadesloeg — het geplunderde magazijn op den achtergrond en de bespottelijk uitgedoschte Indianen bij het hek. Ze hadden hun gewone lompen bedekt met verscheidene lagen van slecht-passende kleeren, terwijl velen van hen verscheidene hoeden droegen; anderen hadden nog een extra paar schoenen over de schouders hangen. Overal hadden ze bontgekleurde zijden zakdoeken gestoken. De zakken stonden bol van de kleine artikelen die ze gestolen hadden en bijna

iedere man had bovendien aan een langgekoesterden wensch voldaan, door zich een wekker, een spiegel, een rol rood flanel of iets anders wat hij gaarne bezat, toe te eigenen. De jongere mannen, nog ontvankelijk voor galanterie, waren meestal beladen met verfrommelde vrouwelijke sieraden, zooals bont opgesmukte hoeden, roode en blauwe sjaals, lijfjes en corsetten met bengelende banden. Hun gezichten schenen, na een nacht van onbeteugelde losbandigheid, bleek en strak in het daglicht.

Myengenen, dien Ambrose reeds eerder als leider van de menigte had opgemerkt, greep zijn hand bij het hek en uitte kreten van valsche vreugde. Anderen omringden hem en wie zijn hand niet kon drukken, streefde zijn jas en vleide hem. Er lag iets ironisch in de betooging. Ambrose merkte op, dat de meerderheid der Indianen onverschillig toekeek. Hij voelde het verraad in de lucht, die hij inademde.

Zich omkeerend begon de menigte zich naar de rivier te bewegen. Toen de ring van menschen om hem zich opende, zag Ambrose de twee doode lichamen. Het was meer dan hij dragen kon. Nog nooit te voren had hij vermoorden gezien. Ze lagen nog zooals ze gevallen waren, de Indiaan te midden van een zwarte vlek bij het magazijn en Tole op het plein. Ambrose's hart vulde zich met medelijden, bij de gedachte aan den vader, die zóó zijn zoon zou wederzien. De Indianen sloegen geen acht op de lichamen;

DE LANDPOORT TE WILLEMSTAD MET TOEGANGSBRUG, WELKE THANS ZIJN AFBROKEN EN VERVANGEN DOOR EEN BREEDEN TOEGANGSWEG.

blijkbaar waren ze voornemens ze eenvoudig te laten liggen. Ambrose beval Myengeen met onmiskenbare gebaren ze op te nemen en ze naar de boot te brengen. Dit werd gedaan.

Zoodra zij aan den oever uit het gezicht van het huis waren, hielden de voorgewende vreugdebetuigingen van Myengeen en de anderen plotseling op. Men besteedde niet de minste aandacht meer aan hem. Hij zag, dat ze niet alleen de boot, waarin ze gekomen waren, beladen hadden, doch dat ook een der booten van de Maatschappij tot aan den rand beladen was. Zij scheepten zich onmiddellijk in en staken van wal. Ambrose ging zitten onder de plaats waar Myengeen het roer stond te hanteeren. Op den bodem van de boot lagen de gerimpelde Indiaan in zijn lompen en de rechte slanke gestalte van Tole naast elkaar, als broeders in een bed. Tole's gelaat was niet verwrongen: kalm, jong en mooi als het was, bracht het Ambrose's hart opnieuw aan 't bloeden. Hij bedekte beiden met een stuk zeildoek.

Toen zij aan den overkant begonnen te lossen, kwam Watusk aanloopen, gevolgd door eenige van zijn raadsliden. Het was onmogelijk uit zijn uitdrukkingloos gezicht en gewichtig gedoe op te maken wat hij van plan was. Zijn pafferig, geel gezicht veranderde niet toen hij de rijkdommen zag die ze meebrachten, noch toen hij de lijken opmerkte. Ambrose vroeg vier mannen om Tole's lijk naar het huis van zijn vader te brengen. Watusk liet hem wachten en hoorde een mededeeling van Myengeen aan. Ambrose giste, dat die mededeeling op hem betrekking had, want beide mannen keken tersluiks naar hem. Ten slotte keerde Watusk zich om, zonder den blanke te hebben geantwoord. Ambrose werd vuurrood en herhaalde zijn vraag op gebiedenden toon. Zonder hem aan te zien sprak Watusk een woord en Ambrose werd door een tiental handen gegrepen.

Handen en voeten werden hem met repen ossenhuid gebonden. Dit had hij wel verwacht; toch onderwierp hij zich eerst na een hevige maar vruchteloze worsteling. Toen het gedaan was, zagen zijn overweldigers hem met eerbied aan; ze lachten hem niet uit, noch toonden ze eenige boosheid. Het was onmogelijk voor hem iets op hun onveranderlijk gezicht te lezen omtrent hetgeen verder zou gebeuren. Een man of zes droegen hem weg en legden hem voor de deur van een tepee. Kort daarop kwam Watusk voorbij. Ambrose eischte zoo heftig een verklaring, dat de Indiaan gedwongen was te blijven staan. Hij zeide, zonder Ambrose in de oogen te zien: „Myengeen zegt, dat je Tom Moosa gedood heb. Je bent nu onder onze wet.”

„Dat is een leugen!” schreeuwde Ambrose, stikkend van woede.

Watusk haalde de schouders op en verdween. Het was nutteloos voor Ambrose een der anderen te roepen. De Indianen bleven op eerbiedigen afstand van zijn woedend gezicht.

Intusschen veranderde het kamp in een Babel van verwarring tengevolge van de order om op te breken. Jongens liepen overal rond om de paarden te vangen, tepees werden afgebroken en de vrouwen waren met koortsachtigen haast aan het inpakken van hun kookgerei. Kinderen en honden, geïnfecteerd door de algemeene opwindning, wedijverden met elkaar in 't schreeuwen en 't blaffen.

Ambrose zag alleen de eerste toebeheersers. Een paard werd bij hem gebracht en de zes mannen, die hij als zijn particuliere wacht begon te beschouwen, maakten zijn voeten los en lichtten hem in den zadel. Zij raakten hem nooit anders dan tegelijk aan; van die erkenning van zijn kracht profiteerde hij zooveel mogelijk. Zij bonden zijn polsen aan den zadelknop vast en verbonden zijn enkels onder het paard door, waarbij zij hem ruimte genoeg lieten om de stijgbeugels te gebruiken. Daarop bestegen de zes mannen hun eigen paarden en zij vertrokken in een snellen draf; een der mannen leidde Ambrose's paard.

Zij verspreidden zich in een enkele rij en reden langs een veel begaan spoor. Ambrose wist, dat dit de weg was naar de Kakisa-rivier, hun eigen land. Angst maakte zich van hem meester. Een overzienbaar gevaar kan men met goeden moed tegemoet gaan, doch te midden van grillige en ondoorgrondelijke wilden geworpen te worden is voldoende om den stoutmoedigste met vrees te vervullen. Niettemin sprak hij zich zelf onder het rijden moed in: „Ze kunnen mij er niet onder krijgen als ik niet wil,” dacht hij. „Ze zijn bang

voor me. Nooit is een Indiaan in staat geweest een blanke te weerstaan, als de blanke zijn macht kende.”

Verscheidene honden uit het kamp volgden hun. Eén was er bij, waarnaar de anderen telkens haptten en dien ze trachtten uit hun midden te verdrijven. Plotseling herkende Ambrose Job en zijn hart sprong op van blijdschap. Den vorigen avond had hij hem bij Grampierre gelaten. Het trouwe beest had hem zeker naar het Kakisa-kamp gevolgd en daar op zijn terugkeer gewacht. Gedurende de opwindende gebeurtenissen van het laatste half uur, had hij zijn meester vermoedelijk van uit de verte gadegeslagen. De andere honden wilden hem niet onmiddellijk achter de paarden laten loopen, doch Job volgde niettemin achteraan. Telkens wanneer ze over een heuvel draafden, zag Ambrose hem op een afstand in de achterhoede. Als ze stil hielden om te eten, kwam de hond telkens bij hem. Ambrose gevoelde zich niet langer zonder vriend. Hij deelde zijn rantsoen met zijn trouwen viervoeter. De Indianen glimlachten er om. In dit opzicht hielden zij den machtigen blanke toch voor een soort van dwaas.

Na drie dagen hard gereden te hebben over een met bloemen bestrooide prairie en langs lage populieren, kwamen ze aan de Kakisa-rivier. Ambrose was nu reeds eenigszins aan zijn gevangenschap gewend. In elk geval vatte hij het verstandiger op. Ze hadden hem tamelijk goed behandeld. Aan het einde van de reis kwamen ze bij een dorp. Toen de menschen het verbazende nieuws hoorden, staarden ze Ambrose met hun harde heldere oogen als een natuurwonder aan.

Ambrose berekende den afgelegden afstand op honderd vijftig mijlen. Met belangstelling keek hij naar de rivier. Hij had hooren zeggen, dat zij nog nooit door een blanke bevaren was. Hij zag een gladde bruine stroom, ongeveer twee honderd yards breed, die wegkronkelde tusschen groene wilgen. Een kleiner stroom mondde hier in de rivier uit en op beide oevers lagen de tepees verspreid. Aan den overkant van de groote rivier verhief zich een steile heuvel waarvan de top met een boschje pijnboomen bedekt was. Onder de boomen zag men de geveltjes van een Indianen-kerkhof, als een dorp van speelgoed.

De vlakke, waar de rivieren zich verenigden, was aan alle kanten omringd door lage heuvels. Rechts, halverwege de helling op, overzag een blokhuis het dorp en daarheen leidden zij hem. Dit was klaarblijkelijk zijn gevangenis. De ramen en de deur waren met planken dichtgespijkerd. De Indianen rukten de planken voor de deuropening los en duwden hem naar binnen na zijn boeien losgemaakt te hebben. Zij sloten de deur en lieten hem in volkomen duisternis achter. Hij hoorde hoe ze bezig waren de deur te barricadeeren.

Nadat Ambrose zijn armen rondgezwaaaid had om den bloedsomloop te herstellen, ging hij tastend op een onderzoekingstocht uit in zijn verblijf. Het eerste botste hij tegen een toonbank, welke dwars door de ruimte liep. Achter in het midden van het vertrek vond hij een ijzeren fornuis; langs den rechter muur waren rijen planken en een bedstede gevuld met half-vergaan hooi. Links was een ledige kist, een tafel en een stoel. Het was dus half woonhuis, half winkel; zonder twijfel was het voor Gordon Strange gebouwd om te gebruiken als hij kwam handel drijven met de Kakisa's.

Het raam was bij de tafel. Behalve dat het van buiten met planken afgesloten was, had men het ook nog vastgespijkerd.

(Wordt vervolgd.)

HET HUIS O. Z. VOORBURGWAL 100 TE AMSTERDAM, AANGEKOCHT DOOR DE VEREEN. „HENDRICK DE KEYSER”.

Aankopen der Ver. „Hendrick de Keyser”

Het huis O. Z. Voorburgwal 100 vertoont in zijn gevel den stijl van Hendrick de Keyser en zal omstreeks 1620 gebouwd zijn. De pui is blijkbaar in het begin der 19e eeuw veranderd. Ook de drie kozijnen van het bovendeel werden toen gemoderniseerd. Daarbij gingen de pilasters, die tusschen de benedenste aanwezig zullen geweest zijn, verloren. Hoe de oorspronkelijke toestand was kan men aan de gevels Nieuwmarkt 19 en 21 zien.

De gevel van een ander huis, door de Vereniging aangekocht, n.l. Brouwersgracht 50 te Amsterdam, is duidelijk te zien op onze afbeelding in No. 31 van den jaargang 1918, blz. 361. Men zoekte het links naast den gevel met de dolfinen-klauwstukken.